

HALKLA İLİŞKİLER, KİŞİLİK VE DAVRANIŞLAR

Ahmet AYHAN*

Abstract

As it is known, public relations are management and communication function. It is one of the fields that people are the most active besides other social knowledges. For this reason people who choose and study this occupation, public relations must have the most important characteristic that oral communication is performed effectively.

However, in our society, one of the most increasing problem is parents, excessively protective behaviour that effects children's individual development in negative way. That plays an important role in their potential failures in their academic life.

Especially a child or a young, who is not helped in their individual development, does not express their feelings. It causes a social phobia that they can't express their own ideas and opinions.

Solving this problem requires an importance in education and children's growing progress. For that reason the occupations related communication and management, like 'public relations', must be regarded mostly.

*Yard.Doç.Dr. Kocaeli Üniversitesi Kandıra Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi.

Giriş

Türkiye'nin yaşadığı sıkıntılar ve bir o kadar da şikayet edilen konuların başında hiç kuşku yok ki, ülkenin Batı Avrupa ülkeleri ve ABD gibi ülkelere göre geri kalmışlığı ve ülke insanının yaşam standardının düşük olması gelir.

Bu bağlamda Halkla İlişkiler alanındaki gelişme ve uygulamaların başlangıcı ve profesyonelleşmesi yolundaki çalışma ve çabaların tarihi, ABD ve Avrupa ile karşılaştırıldığında oldukça yenidir. Örneğin bu tarih ABD'de 1802, İngiltere'de 1912 yıllarına kadar uzanmakla birlikte, "Halkla İlişkilerin Avrupa'ya girişi asıl 1946'dan sonradır" (Çamdereli, 2000: 13). Türkiye'de halkla ilişkilerin tarihinin ise 1960'lı yıllara uzandığına tanık oluyoruz.

Halkla ilişkilerin Türkiye ve diğer ülkelerdeki kuruluş ve gelişim sürecindeki tarihsel farklılıkları bir tarafa bırakırsak ülkemizdeki halkla ilişkiler çabalarının bugünkü vardığı aşama asıl tartışılması gereken noktadır. Aslolanın hiçbir bilim dalının kurulmuş olduğu tarih değil, bugün ulaşılmış olduğu aşama olması gerekir. Ne var ki, sosyal bilimler ve fen bilimleri gibi bir çok alanda Batı'nın gerisinde kaldığımız kuşku götürmez bir gerçek. Hemen belirtelim ki, bir çok bilim dalında olası gelişme ve ilerleme ülkenin genel kalkınma düzeyiyle koşuttur.

Ülkemizde sosyal ve fen bilimlerinde ne kadar hızlı bir ivme olsa da, meslek yaşamına dönük uygulamalarda eksikliklerin olduğu yadsınamaz bir gerçek. Türk eğitim-öğretim sisteminde bir çok alanda bu eksiklikten sürekli bir yakınma olduğuna tanık olmuştuk.

1.Halkla İlişkiler

Genelikle bir yöntem izleyip birkaç ya da daha fazla halkla ilişkiler tanımına yer vermektense, bu çalışmanın izleği açısından birkaç önemli noktanın altını çizmekte yarar var. Bugün bir asrı aşan bir geçmişe sahip halkla ilişkilerin yaklaşık 500 tanımının bulunduğu ve hemen hemen bütün tanımlar içerisinde de açık ya da örtük bir anlatım biçiminde; 'bir yönetim işlevi', 'iletişim süreci', 'kamuoyunu etkileme sanatı' gibi deyimler olduğunu görürüz.

Bilindiği gibi halkla ilişkiler yalnızca yukarıda belirttiğimiz özelliklerinin dışında daha pek çok özelliğiyle de ön plana çıkar, ancak bizi bu çalışma kapsamında insanlarla doğrudan iletişim ve kamuoyunu etkileme boyutları öncelikle ilgilendiriyor. Her ne kadar tartışma konusu olsa da 'kamuoyunu etkileme' hiç kuşku yok ki, halkla ilişkilerin -ister meslek isterse sanat olarak kabul edilsin- en önemli yönü.

Davranışların belirleyici olduğu halkla ilişkiler çalışmalarında bir halkla ilişkiler uzmanının sahip olması gereken nitelik ve özelliklerin bir kaçına göz atmak gerek;

- "Halkla ilişkiler uzmanı, insan ve toplum psikolojisi, sosyoloji, ekonomi, işletmecilik, hukuk ve genel kültür konularında bilgi sahibi olmalı,
- Etkili yazma, etkili konuşma ve etkili dinleme konularında bilgi sahibi olmalı,
- (...)iletişim alanında öğretim yapan bir yüksek okuldan mezun olmalı,
- (...)karşılaştığı sorunlara karşı soğukkanlı, hoşgörülü ve sabırlı olmalı,
- Önce kendisine sonra başkalarına güvenmeli,

- (...)görgü kurallarını, toplum içinde nasıl davranması gerektiğini bilmeli,
- Hepsinden önemlisi sevecen, sıcak bir davranış ve güler yüze sahip olmalıdır” (Çamdereli, 2000: 46,47).

Bir başka deyişle “Halkla ilişkiler iki yönlü, ilişki kuran ile ilişki kurulanlar arasındaki haberleşmeye dayanmaktadır” (Tortop, 1993: 25). Halkla ilişkilerle ilgilenen ya da bu sanatı meslek olarak seçmek isteyen kişi öncelikle halkla ilişkileri A’dan Z’ye bilmek ve uygulama becerisine sahip olmak durumundadır.

Toplumda bir çok meslek sahibinin kendi ilgi alanına giren, mesleğinin inceliklerini bildiğini sezinler, anlar. Ne var ki, uygulamaya gelindiğinde her şey yolunda gitmez çoğunlukla. Bir çok insanın yaşadığı bir olgu vardır; örneğin değerlendirme yapabilecek yaşa geldiğimizde geçmişte ya da içinde bulunulan süreçte bazı öğretmenlerimizin çok şey bildiğini biliriz, inanırız ancak o öğretmenlerin, sahip oldukları bilgileri verimli bir biçimde öğrencilere aktaramadığını saptamamız zor değildir. Gerçekte çok da haksız sayılmayız bu konuda. Yani “iki kelmeyi bir araya getirip 15-20 kişilik bir grup önünde konuşamayanlar Halkla İlişkilerle ilgili bir yüksek okulu bitirmiş olsalar bile pek uzağa gidemeyeceklerini bilmeliler.” (Kadıbeşegil, 1999:141). İşte bu nedenle bir “Halkla ilişkiler danışmanı aynı zamanda araştırmalardan ve psikolojik verilerden öğrendikleri ile deneyimlerini kendi yetenekleri çerçevesinde birleştiren bir uygulamacıdır” (Peltekoğlu, 2001:114).

Bir halkla ilişkiler uzmanının da tıpkı bir öğretmen gibi mesleğin ‘kitabını yazsa’ bile uygulamada güçlüklerle karşılaşması olasıdır. Bu durumda sorun; büyük olasılıkla iletişim kuramama, potansiyeli

verimli kullanamama gibi çeşitlidir. Daha çok da sözlü iletişim dinamiğini harekete geçirme eksikliğidir.

Görüldüğü gibi bir halkla ilişkiler uzmanının niteliklerinin neler olması gerektiğine ilişkin ön plana çıkan özellikler daha çok iletişim becerileri ve birikimleriyle, davranışlarda odaklanmakta. Aslında yalnızca halkla ilişkiler değil, pek çok sosyal disiplin ve meslekte de iletişim başat rol oynar. Bu bağlamda, halkla ilişkilerde başarılı olmanın yolu öncelikle iyi bir (sözel) iletişimci olmak, davranış kurallarını iyi bilmek ve yaşama geçirmekten geçer. "Sözel iletişim sadece, açıkça belli olmayan iradenin ortaya konulmasını ve iletilmek istenen konunun açıklanmasını göstermemektedir. Aynı zamanda davranışında gizlenmiş olan iletişim kurma niyetini kavramaya imkan vermektedir" (Lazard, 2001:40). Hiç kuşkusuz iletişim kavramıyla salt sözel iletişim becerisi değil yazılı iletişimi de iyi bilmek temel bir öneme sahip. En azından bir basın bülteni yazabilmek önemli bir gösterge(Kadıbeşgil, 1999:141).

2.Kişilik ve Davranışlar

Öncelikle davranış nedir sorusuna yanıt vermek gerekir. Kuşkusuz herkesin bildiği bir kavram olan davranış; insanların hareket etme biçimleri, tavırları, tutumları gibi kavramlarla açıklayabiliriz. Hiç kuşku yok ki her insanın davranışlarının mutlaka temel bir nedeni vardır. Özellikle ataerkil bir yapıya sahip Türk toplumunda, geleneksel değerlere bağlılık, büyüklere itaat ve dolayısıyla genellikle onlara öykünmek ve inançlar bu temel nedenlerin başında gelen ve davranışları biçimlendiren unsurlardır.

Yine hiç kuşku yok ki, kişinin her davranışının bir ereği vardır, hiçbir davranışın boşa gerçekleşmiş olması düşünülemez. Örneğin

trafik kurallarını hiçe sayarak otomobil kullanmak nasıl kötü ve olumsuz bir davranışsa, trafiğin yoğun olduğu bir caddede bir yaşlinın karşıdan karşıya geçerken yardım etmek de iyi ve olumlu bir davranıştır. Buna benzer örnekleri çoğaltmak olası. Ancak davranışların burada bizi ilgilendiren boyutu, genel anlamda toplum içerisinde toplum kurallarını çiğnemenen rahat hareket etme, kendini ifade edebilme, rahat konuşup görüşlerini rahatça açıklayabilme noktasında karşımıza çıkıyor.

Kişinin davranışlarının karşısındakini, hatta daha büyük kitleleri olumlu etkileyebileceği olumsuz etkilemesi de söz konusudur. Böylesi durumlarda kişilerin üyesi oldukları grup ya da toplumsal çevreyle ilişkilerini sürdürmesinin temelinde bu tür davranışlar belirleyici unsur olur.

İletişim denince pek akla gelmeyen, ancak sürecin başlangıcı olan, "İnsanın çevresi ile kuracağı iletişim, kendi içinden başlar" (Dökmen, 2002: 21) şeklindeki genel yaklaşım daha sonraki iletişim sürecinin akışını belirleyecektir. Kültür ve eğitim düzeyinin düşük olduğu toplumlarda kişiler arası ilişkilerde yaşanan iletişim çatışmaları beraberinde davranış bozukluklarına yol açabilir. Bu tür toplum yapısında açık iletişimin gerçekleşme olasılığı az olduğu için grup içerisinde ya da sosyal yapıda çatlaklara rastlamak olasıdır.

Kişiler arası ve toplum içerisinde doğabilecek iletişim çatışmalarının kısmen de olsa önüne geçebilmek için açık iletişim kurarak davranışlara sağlıklı bir biçim vermek olasıdır. Bunları gerçekleştirebilmenin en önemli koşullarından birisi, hiç şüphesiz empati kurabilmektir. O halde empati nedir sorusunu yanıtlamak gerekir: "Empati, bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine

koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır” (Dökmen, 2002: 135) ya da anlamak için çaba göstermesidir.

En küçük toplumsal birim olan aile içi iletişim çatışmaları ve düşünce bazındaki bir çok tartışmanın temelinde empati kuramamak yatar. Bir çok insanın küçükken anne babasıyla yaşadığı çatışmaları, büyük olasılıkla kendilerinin de çocuklarıyla yaşadıklarını duyarız ya da gözlemleriz. Dolayısıyla zor olsa da, sağlıklı bir sosyal yapının sağlıklı bir iletişim ortamında gerçekleşmesi olasılığının her zaman yüksek olduğunu göz ardı etmemek gerekir.

Kişinin yaşı, bilgi ve kültür düzeyi, inançları ve ideolojileri ne olursa olsun, “empati kuracak kişi kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalıdır” (Dökmen, 2002: 135). Ancak “bu yeteneğin geliştirilmesi için ilk adım kendimizi karşımızdakinin yerine koymak ve ‘ben olsaydım ne yapardım?’ sorusunu sormaktır. Tabii bu sorunun cevabının ille de karşımızdakinin davranışını yansıtacağını söyleyemeyiz. Çünkü insanlar farklı özelliklere sahiptir” (Asna, 1993: 62). Bunu gerçekleştirebilmek kolay bir davranış olmamakla birlikte, empati kurabilecek nitelikte bir eğitim ve kültür düzeyine de sahip olunması su götürmez bir gerçektir.

3.İletişim Becerileri ve Sosyal Fobi

İyi bir iletişimci olmaktan kasıt; kişinin karşılıklı diyalog kurabilmesi ya da topluluk içerisinde rahatlıkla konuşabilmesi, uygun sözcükler seçmesi, düşüncelerini diline yansıtabilmesi, karşısındakini dinlemesi ve sözünü kesmemesi, konuşurken ya da

dinlerken karşısındaki(ler)yle olabildiğince göz teması kurması gibi bir çok unsuru içermektedir.

Ayrıca "Yüz ifadeleri, el kol hareketleri, bedeninin konumları ve sesin yükselip alçalmasıyla gönderilen sözsüz mesajlar, iletişimde kullanılan mesajların daha büyük bir bölümünü kapsar" (Cüceloğlu., 2001: 33). Hiç kuşkusuz sözlü iletişim ya da yüz ve beden dili etkili iletişim için yalnız başına yeterli değildirler. Ancak "iletişimde sözlü kapsamın %7, dil-ötesi öğelerin %38, duygusal yüz ifadelerinin ise %55 oranında paya sahip olduğu" (Dökmen, 2002: 29) gerçeği göz ardı edilmemelidir. Yani "Kişilerarası iletişim, davranış alışkanlıklarıyla pekiştirilir; elleri kullanış, yüzdeki anlam, mimikler (kinetics) iletişime yeni anlamlar kazandırabilir"(Usluata, 1994: 54).

Ne var ki, sağlıklı bir iletişim kurmak ve iyi bir halkla ilişkilerci olmak için yeterli dil ve bilgi düzeyine sahip her kişinin iyi iletişim kurması ya da halkla ilişkileri iyi bilmesi yeterli olmayabilir. Bu konuda bir çok neden olabileceği gibi, belki de en önemli sorunların başında, Türk toplumunun büyük çoğunluğunun rahatsızlık duyduğu, çekingenlik, utangaçlık, topluluk içerisinde konuşma güçlüğü çekmek gibi bir çoğumuzun nedenlerini bilmediği ve çözme girişiminde de bulunmadığı sorunların başında genel anlamda sosyal fobi olarak adlandırılan kişilik davranışları geliyor.

Peki çok sık işittiğimiz bu sosyal fobi nedir?

"Ayırıcı özelliği, kişinin izlendiği, seyredildiği düşüncesinin baskın olmasıdır. Lokantada yemek yemekten, herkesin görebileceği bir yerde iş yapmaktan topluluk önünde konuşmaktan kaygı duyma gibi belirtiler gözlenir" (Özkalp, 2000: 291). Hemen belirtmek gerekir ki, sosyal fobi agorafobi gibi psikolojik sorunları

pek barındıran bir fobi türü değildir. Sosyal anksiyete bozukluğu olarak da adlandırılan sosyal fobi “çeşitli sosyal ortamlardaki sıkıntı duyma veya utanılacak duruma düşmeden aşırı korkma ile karakterizedir. Bu ortamlar arasında toplumsal konuşmalara katılma, toplu mekanlarda beklerken tuvalet hissi veya belirgin günlerde konuşma zorluğu vardır. Sosyal fobinin yaygın tipinde genellikle kronik bir durum ve yetersizlik duygusu vardır. Bu durumdaki kişi çoğu sosyal etkinliklerden bir fobik kaçınma ile karakterizedir. Sosyal fobinin bu tipini çekingen kişilik bozukluğundan ayırt etmek oldukça güç olabilir” (www.psikoterapi.com/html/sosyalfobi.htm).

Ancak sosyal fobinin Türk toplumunda oldukça yaygın olduğunu ifade ederken, geleneksel aile tipinden giderek yükselen eğitim ve sosyo-kültür düzeyiyle birlikte sosyal fobinin yeni kuşaklarda daha az rastlanılır bir durum olduğunu belirtmek yerinde bir saptama olacaktır. Zira toplumun genel okur yazarlık ve eğitim düzeyinin yükselmesine koşut, yaşantımızda önemli yer tutan televizyon, internet gibi araç ve ortamların da ivme kazandırdığı kültürel değişim sonucu aileler çocuklarının kimlik arayışında olumlu yönde çaba üretir oldu.

Yadsınamaz bir gerçek; “Sosyal ve fiziksel çevre ile kişilerin davranışları arasında bir takım paralellikler bulunması, çevre ile kişilerarası iletişim arasında paralellik bulunduğu anlamına gelmektedir” (Dökmen, 2002: 130). Kısıtlı ve tanıdık bir çevre ile rahat iletişim kuran kişilerin aynı rahatlığı topluluk karşısında gösteremedikleri sık sık karşılaşılan bir durumdur. Zira “Kalabalık ortam, gerek hayvanlar, gerekse insanlar üzerinde bir takım olumsuz etkiler yaratır” (Dökmen, 2002: 131).

Ancak sosyal fobiyi neden sonuç bağlamında ele aldığımızda, kalabalık ortamların değil de küçük düşürülme, alay edilme, ciddiye alınmama, yanıtlanmasız zor potansiyel sorularla karşılaşabilme olasılığı ve korkusu gibi çeşitli etmenler sosyal fobi aşılması zor bir sorun haline dönüştürüyor. Bununla birlikte "Son zamanlarda yapılan çalışmalarda fobilerin genellikle tedaviye cevap verdikleri bulunmuştur. Bu tedaviler arasında bilişsel davranışsal psikoterapiler ve spesifik farmakoterapiler vardır" (www.psikoterapi.com/html/sosyalfobi).

Utangaçlık, çekingenlik, kendine güvenmeme gibi kişilik sorunlarının kaynağında yaratılışla ilgili bir bağ bulunsa da, toplumumuzda yetiştirilme tarzı davranışları belirlemede önemli bir etmen. Çünkü geleneksel ataerkil Türk toplumunda, hala iki, üç kuşağın aynı çatı altında yaşamlarını sürdürdüklerine tanık olmak olası. Okur-yazarlık ve kültür düzeyinin düşük olduğu bu kuşaklarda yetiştirilen gençlerin, toplumsal alanda rahat hareket edememesi ve kendine güven duyamamasının temel nedenlerinin başında en yakın büyükleri tarafından yetişkin olarak davranılmaması önemli bir etmen. Çünkü toplumumuzda "Ancak yetişkinler tanınmaya görülmeye, adam yerine konmaya layık olarak algılanır ve yalnız onlarla selamlaşırsa, yaşça küçük olanlar kendilerini toplumdan dışlanmış hisseder. Halbuki çocukların ve ergenlik çağındakilerin, gelişimlerinin o aşamasında toplum tarafından tanınmaya, adam yerine konmaya çok gereksinimleri vardır.

Adam yerine konma gereksinmesi karşılanmayan kişinin bireyselliği gelişemez; bireyselliği gelişemeyen insan, olgun ve dengeli bir yetişkin olmakta zorluklar çeker; duygusal olgunluğa

erişemez, *yetişkin çocuk* olarak kalır” (Cüceloğlu, 2002: 48). Ve iletişim sorunlarını aşmakta sürekli psikolojik nedenli sorunlarla boğuşmak durumunda kalır.

Elbette koruyucu ana-baba rolünü oynayan ailelerde, anne babalar büyük özverilerde bulunurlar. Bunlar olması kaçınılmaz, koruma içgüdüleriyle gerçekleştirilen davranışlardır. Ne var ki, belki de dünyanın hiçbir yerinde *su küçüğün söz büyüğün* biçiminde bir anlayışla karşılaşmak olası değil görünüyor. Dolayısıyla büyükler buldukları özveriler karşılığında ‘söz söyleme’ tekeline ellerinde tutmak istedikleri ve bunu gerçekleştirdikleri için sorunlar baş göstermektedir (Dökmen, 2002: 217).

Ana babanın davranış biçimlerini değiştirmeye çalışmak, ülkemizde hala hiçbir çocuğun haddine değildir. Genel olarak her birey, ana babasından gördüğü davranış biçimlerinin bir çoğunu kendisi de çocuklarına uygulamaktadır. Hiçbir ana baba bu tür olumsuz davranışları çocuklarının kötü olması için yapmaz, ancak yanlış olduğu konusunda da genel bir uzlaşa ortaya çıksa bile, davranışları düzeltme ya da değiştirme yoluna gitme tercih edilmez.

Dolayısıyla kendisine sürekli bu biçimde davranılan çocuk ya da yetişkin anne babasının hatta onlarla aynı yaştaki tanıdık bir çok insanın yanında çocuk rolünü oynamayı sürdürür. İşte batı toplumlarıyla aramızdaki en önemli farklardan birisi de budur. Batı toplumlarının geneline bakıldığında, belirli bir yaştan sonra ailelerin koruyucu ana-baba tavrını terk ettikleri görülür. Bu tavır, torun sahibi bile olsa, bir çok ana-babanın zaman zaman yetişkin çocuk muamelesiyle karşılaştıkları toplumumuzda oldukça yaygındır.

Sonuç Yerine

Görüldüğü gibi bir yönetim ve iletişim fonksiyonu olan halkla ilişkilerin amaca ulaşması, dolayısıyla halkla ilişkiler uzmanı ya da çalışanının mesleğinde başarılı olmasının temel koşullarından birisi sözel iletişimdir. Kişinin kendine güvenmesi, sahip olduğu bilgi, kültür ve deneyim potansiyelini kullanabilme yeteneği kendisini halkla ilişkilerde başarıya götürecektir. İlk basamaklarını oluşturduğu gibi çalıştığı işletmenin başarılarını da doğrudan ya da dolaylı etkilemesi söz konusudur.

Ne var ki, bütün bunları bir arada taşıyıp, kullanabilmek de herkesin başarabileceği olgular olmayabilir. Davranışlarımızın kökenine inildiğinde, aile ve toplumsal çevrenin belirleyici olduğuna hiç kuşku yok. Kişilik sorunlarının olduğunu bildiğimiz yakınlarımızın bu sorunlarını çoğunlukla görmezlikten gelmeyi alışkanlık haline getirmiş bir toplum olarak, psikoloğa başvurmak hala 'deli' yakıştırmalarıyla eşdeğerdedir.

Diğer taraftan, aşırı mükemmeliyetçilik midir bilinmez, gerek toplumsal ve gerekse bireysel bir çok konuda kendimize karşı acımasızca eleştiride bulunan bir yapıya sahibiz. İster bireysel, isterse toplumsal olsun kişileri olumsuz bir tek özelliğiyle ya yerin dibine batırıyoruz, ya da olumlu bir özelliğiyle tümüyle yüceltiyoruz. Bir çok kimse kendisinin ya da başkalarının beğenmediği, toplumun da genel olarak uzlaştığı olumsuz bir davranışı nedeniyle kendisine karşı acımasızca eleştiride bulunur ve kendisini tümüyle işe yaramaz kabul eder.

Eleştirici ana-baba rolü oynayan ailelerde de buna benzer bir durum söz konusudur. Çocuğunun beğendiği bir çok özelliğini hatırlatarak, beğenmediği özelliklerini düzeltmeye çaba harcamak

olumlu bir davranış olmakla birlikte, çocuğun-yetişkinin özgüveninin gelişmesi ve yaşama daha sıkı sarılmasında önemli rol oynayacaktır.

Sonuç olarak yaşadığımız ortamlarda, parçası olduğumuz toplumsal yapıda eğitim düzeyi, ait olduğu sosyal grup, yaşları, cinsiyeti ne olursa olsun özellikle çocuklara, gençlere ve yetişkinlik çağının başlarındaki insanlara kişiliklerinin gelişmesi için destek olunması, toplumdan dışlanmamaları, değer verilmesi, onların da gerçek birer yetişkin gibi algılanmaları sağlıklı bir toplumsal yapı, buna bağlı olarak da meslek yaşantılarında başarı merdivenlerini rahat rahat çıkacak bir formasyona ulaşmaları için olanak sağlanmalıdır.

Ne var ki, bütün bunların yanında sorunun çözümü; iletişim kurması gereken genç/yetişkinin özgüveninin olması ve sosyal fobi olarak nitelendirilen rahat davranamama, iletişim kuramama, potansiyelini açığa çıkaramama gibi olumsuzlukları aşmak öncelikle olarak kendisinin çözebileceği sorunlardır.

Mademki halkla ilişkiler bir yönetim sanatı, bir iletişim işlevidir, halkla ilişkilerci de her ortamda, beden diliyle sözlü iletişimi eşzamanlı olarak yetkin bir biçimde kullanmasını bilmelidir. Kadıbeşegil'in de ifade ettiği gibi halkla ilişkilerci olmak isteyen kişi '*yapışkan olmak*', '*çekirge gibi olmak*' yani sürekli bir dinamizm, '*her ortama uyabilmek*', '*dans etmek*' bir başka deyişle enerjik olmak ve zorluklardan yılmamak durumundadır. (Bknz. Kadıbeşegil ss. 142,143) Yani halkla ilişkiler uzmanı ya da çalışanı için başarı mesleki formasyon ve davranışlarının bir bileşiminden ibarettir.

Kaynaklar

- ASNA, Alaeddin (1993), **PublicRelations Temel Bilgiler**, İstanbul, Der yay.
- BALTA PELTEKOĞLU, Filiz (2001) **Halkla İlişkiler Nedir**, Beta yay.(2.Bsk), İstanbul
- CÜCELOĞLU, Doğan (2001), **Yeniden İnsan İnsana**, İstanbul, Remzi Kitabevi (25.Bsk.).
- CÜCELOĞLU, Doğan (2002), **İletişim Donanımları**, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- ÇAMDERELİ, Mete (2000), **Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler**, Konya, Çizgi yay.
- DÖKMEN, Üstün (2002), **İletişim Çatışmaları ve Empati**, Sistem yay. (18.Bsk), İstanbul,
- KADIBEŞEGİL, Salim,(1999) **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı**, MediCat (3.Bsk), Ankara
- LAZARD, Judith (2001), **İletişim Bilimi**, (Çev.C.ANIK) Vadi, Ankara
- TORTOP, Nuri (1993), **Halkla İlişkiler**, Ankara ,Yargı Yay.
- ÖZKALP, Enver v.d. (2000), **Davranış Bilimlerine Giriş**, Eskişehir, T.C.Anadolu Üniv. Yay.No:1027.
- USLUATA, Ayseli (1994), **İletişim**, İstanbul, İletişim yay.,
www.psikoterapi.com/html/sosyalfobi.htm